

Никифорова Л.А.

**ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ**

В статье рассматривается проблема формирования профессиональной культуры будущих учителей физического воспитания в процессе подготовки в педагогической высшей школе. Поданы результаты констатирующего и формирующего этапов педагогического эксперимента по формированию профессиональной культуры будущих специалистов. Презентована программа спецкурса «Основы формирования профессиональной культуры будущих учителей физического воспитания», поданы примеры основных видов занятий, составляющих экспериментальную методику формирования у студентов указанного феномена во время обучения в высшем педагогическом учебном заведении.

Ключевые слова: профессиональная культура будущих учителей физического воспитания, экспериментальная методика, педагогические условия.

Nikiforova L.A.

**EXPERIMENTAL METHODOLOGY OF FORMING OF PROFESSIONAL CULTURE
OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION**

In article considered the problem of formation the professional culture of future teachers of physical education during preparation in pedagogical universities. Formation of professional culture means the development of the students' self-awareness, self-reliance, self-esteem, the ability to make decisions and take responsibility for their actions and behavior, which leads to the need to review priorities in vocational teacher training, which, along with the formation of the necessary expertise and skills acquires significance professional culture of the future expert. The professional culture of the future teachers of physical education is determined as a complex integral formation, characterized by the presence of comprehensive and professional values, a set of personal and professional qualities, skills and practical skills of interaction partners which allow them to perform at a high level professional educational activities. The experimental method of forming the professional culture of future teachers of physical education teachers included the implementation of the defined terms (providing interdisciplinary connections during training, updating saving a health training technologies, involvement of teachers to extracurricular sports activities) in three stages (theoretical and processing, practice – oriented, self-activity). The methodology was laid study course "Fundamentals of formation of professional culture of future teachers of physical education, improve the content of subjects" Introduction to specialty ", " Psychology ", " Pedagogy ", " Basics of pedagogical skills ", " Theory and methods of physical education ", etc.) , and out aodiense circle of sports activities of students. Presented examples of major activities that constitute experimental method of formation of the students of this phenomenon while studying in higher pedagogical educational establishments. The results ascertaining formative stages and pedagogical experiment with the formation of professional culture of future specialists.

Keywords: professional culture of the future teachers of physical education, experimental method, pedagogical conditions.

Подано до редакції 09.11.2016.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Т.Ю.Осиповою

УДК 378.141:811.112.2:379.85(045)

© 2016

Окопна Я.В.

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ТУРИЗМОЗНАВЦІВ
(НІМЕЦЬКА МОВА ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ)**

В статті окреслено специфіку процесу формування німецькомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх працівників сфери міжнародного туризму та нові концептуальні орієнтири нелінгвістичних вищих навчальних закладів щодо модернізації змісту освіти; проаналізовано зміст понять «компетентність» та «компетенція»; під комунікативною компетентністю майбутнього туризмознавця розуміється інтегральна якість особистості, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та її специфічні прояви в професійній діяльності; визначено складові комунікативної компетентності майбутніх працівників сфери міжнародного туризму.

Ключові слова: діалогічне мовлення; друга іноземна мова, комунікативна компетентність, майбутній туризмознавець, нелінгвістичний вищий навчальний заклад.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Щороку нашу країну відвідують понад двадцять мільйонів туристів з країн східної й західної Європи, США та Японії. Слідом за результатами підрахунків Всесвітньої організації туризму (ВТО), на сьогодні Україна займає 8 місце у світі за кількістю туристичних візитів, вже прогнозовано зростання туристичного потоку до 1,6 млрд. осіб станом на 2020 рік [6]. Сфера вітчизняної індустрії гостинності включає, як активні види відпочинку й спортивного туризму, (наприклад гірськолижний спорт), так і подорожі пізнавального характеру, на базі багатой археологічної і релігійної історії. У світі стають відомими численні лікувальні курорти, розташовані в усіх регіонах України. Відтак, в'їзний туризм набуває статусу галузі, яка найбільш стрімко розвивається на тлі міжнародних ринково-економічних відносин країни. Цей факт зумовлює підвищення інтересу з боку держав та ВТО не тільки до проблем розвитку туризму в цілому, а й до питань підготовки персоналу підприємств галузі, вдосконалення існуючих систем туристської освіти.

Відповідно до соціального замовлення, а також до потреб окремої особистості, професійно орієнтоване навчання другої іноземної мови (ІМ) постійно знаходиться в полі зору вітчизняної методики викладання ІМ. За сучасних умов німецька мова професійного спрямування все більше набуває статусу другої ІМ у нелінгвістичних вищих навчальних закладах (ВНЗ) при підготовці не лише майбутніх менеджерів, чи економістів, а й майбутніх туризмознавців. Відтак, за умов стрімкого розвитку різноманітних міжнародних контактів однією з обов'язкових кваліфікаційних вимог ВТО до майбутніх працівників сфери міжнародного туризму є вміння здійснювати професійно орієнтоване спілкування двома і більше ІМ. При цьому, майбутні туризмознавці мають володіти не лише певними фаховими знаннями, але й будувати стратегію іншомовної комунікації другою ІМ з метою передачі іншомовному співрозмовнику професійно орієнтованої інформації, описувати явища, пояснювати факти і наводити аргументи для досягнення бажаного позитивного результату.

Отже, соціальне замовлення суспільства на фахівців сфери міжнародного туризму, які володіють німецьким діалогічним мовленням (ДМ), та потреба в розробці відповідної науково обґрунтованої методики із залученням авторських електронних засобів навчання зумовили актуальність нашої наукової розвідки щодо аналізу проблем формування професійно орієнтованої комунікативної компетентності в ДМ у майбутніх туризмознавців (німецька мова після англійської).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Для професійно орієнтованого навчання студентів іншомовного ДМ існує певне теоретичне підґрунтя. Зокрема, описано понятійну систему теорії говоріння, розроблено методики навчання цього виду мовленнєвої діяльності, визначено об'єкти контролю рівня володіння ним (О. Б. Бігич, І. Л. Бім, В. А. Бухбіндер, Л. В. Гайдукова, О. В. Калімуліна, О. Г. Квасова, О. О. Кнурова, Т. І. Олійник, Ю. І. Пассов, І. В. Попова, І. О. Сімкова, В. Л. Скалкін та інші); досліджено особливості навчання культури міжособистісної комунікації (Т. М. Астафурова, Є. М. Верещагін, Л. Я. Зєня, О. Л. Красковська, Ю. Б. Кузьменкова, М. Л. Писанко, С. В. Соколова, О. Б. Тарнопольський, М. О. Фаєнова та ін.). Учені (М. В. Баришніков, Н. Л. Замкова, І. В. Коломієць, С. С. Коломієць, С. В. Лимова, Л. Я. Личко, Р. Ю. Мартинова, О. М. Сорока, І. В. Чірва) розглядають процес навчання професійно орієнтованого ДМ з урахуванням відмінностей у сферах спілкування, професійних ролях, типах професійних діалогів, мовному і мовленнєвому матеріалі. Про особливості та переваги технології навчання другої ІМ після першої ІМ, подолання явища інтерференції, а також використання першої ІМ для вивчення другої ІМ зазначено в роботах А. О. Анісімової, Л. О. Калашнікової, Н. М. Марченко, І. М. Мельник, О. О. Молокович, О. В. Пінської, Т. А. Пустовалової, О. О. Савчук, А. В. Щептилової та ін. В останні роки значна увага у навчанні ІМ майбутніх фахівців та формуванні у студентів нелінгвістичних ВНЗ іншомовної комунікативної компетентності, приділяється використанню навчально-методичних матеріалів з комп'ютерною підтримкою (О. Б. Бігич, М. А. Бовтенко, А. Л. Буран, М. С. Гришина, Л. Я. Зєня, С. В. Радецька, П. І. Сердюков, Л. І. Скалій, Н. Д. Угринович, С. А. Фомін, Н. С. Форкун, Є. В. Якушина, М. С. Dason, A. Dillon, C. Kramtsch та ін.).

Проте, не зважаючи на розмаїття наукових досліджень професійно орієнтованого навчання ІМ, проблема формування німецькомовної професійно орієнтованої компетентності (НПОК) у ДМ майбутніх працівників туристичної сфери з використанням дистанційних засобів навчання на сьогодні залишається недослідженою.

Формування цілей статті... Метою нашої статті є аналіз проблем формування НПОК у ДМ у майбутніх туризмознавців (німецька мова після англійської).

Виклад основного матеріалу дослідження... Система вітчизняної іншомовної професійної освіти сучасного нелінгвістичного ВНЗ націлена не лише на високоякісну підготовку кваліфікованого конкурентоспроможного фахівця, а й на творчий розвиток індивідуальності особистості нової генерації засобами вивчення двох і більше ІМ. Технологія цього процесу, відповідно до оновлених тенденцій, декларованих в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, має чітко виражену професійну спрямованість, деталізовану в Типовій і Рамковій програмах з іноземних мов для професійного спілкування, а принцип професійної спрямованості курсу другої ІМ узгоджено з компонентами навчального процесу: всебічним інтелектуальним і психічним розвитком особистості, здатної до активної участі у плануванні та реалізації пізнавальної іншомовної діяльності, самоосвіти і саморегулювання двома і більше ІМ [2 – 4].

Практична мета формування НПОК у ДМ визначає головний зміст навчального процесу – завдання виховного, освітнього та розвиваючого характеру. Однією з умов успішного здійснення цих завдань є організація навчально-виховного процесу з урахуванням факторів, що впливають на хід і результати навчання, зокрема: прогнозування гнучкого управління, своєчасне внесення необхідних змін в хід навчальної діяльності та забезпечення зворотнього зв'язку на постійній операційній основі у формі контролю.

Особливості формування НПОК у ДМ майбутніх туризмознавців становлять новітній концептуальний орієнтир для нелінгвістичного ВНЗ, як чинники, що впливають на процес модернізації змісту освіти, зокрема, через заміну поняття «компетенція» на більш прийнятне сучасному мобільному суспільству поняття «компетентність». В цьому аспекті пріоритетним напрямом нелінгвістичного ВНЗ виступає пошук алгоритму щодо вирішення подвійної задачі: одночасно із засвоєнням фахових знань, формуванням професійних навичок і вмінь

практичного користування першою ІМ майбутні туристичні менеджери повинні навчитися самостійно оволодівати новими знаннями та іншомовною інформацією другою ІМ, навчитися вчитися та виробити в собі таку потребу до навчання впродовж всього життя [1: 18]. Тому, під НПОК майбутнього туризмознавця надалі ми розуміємо інтегральну якість особистості, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та її специфічні прояви в професійній діяльності.

З огляду на практичний результат такий підхід до формування НПОК у ДМ сприятиме формуванню дипломованого фахівця з інноваційним типом мислення, здатного до інноваційного типу діяльності. А практичне володіння другою ІМ на рівні, достатньому для вільної усної та письмової професійної та повсякденної професійної комунікації, є не лише невід'ємним компонентом успішного функціонування в багатоманітному полі професійної діяльності, а й становить важливу складову самодостатності особистості нової генерації. Умовою формування такої особистості виступає зміщення акцентів з інформаційного навчання на навчання, що розвиває.

У світлі сучасних тенденцій вимоги щодо підготовки фахівця сфери міжнародного туризму освітнього ступеня – бакалавр – й надалі продовжують зазнавати суттєвих змін: з елітної та специфічної спеціальності «Туризм» напряму 6.140103 перетворилася на масову. Завдяки потребі працівника туристичної сфери в інтенсивному обміні інформацією двома і більше ІМ без участі третьої особи – перекладача (з метою уникнення витоку інформації), а також в силу вітчизняного наукового та економічного прогресу в процесі підготовки майбутніх туристичних менеджерів – слід враховувати те розмаїття предметних та професійних галузей, які з'явилися за останні роки, і в яких потрібні послуги туристичного менеджера.

Двоплановість реалізації ідеї підготовки туризмознавця для роботи у відповідній сфері має наступні особливості. По-перше, існує велика диференціація предметних галузей, по-друге виникає проблема рентабельності підготовки працівників – «молодший спеціаліст», кваліфікацію якого слід буде доповнювати в процесі подальших стажувань на робочому місці. Тож, питання порівневого формування НПОК у ДМ майбутнього працівника сфери міжнародного туризму лишається відкритим.

Підготовка фахівця сфери міжнародного туризму до майбутньої професійної діяльності в нелінгвістичному ВНЗ у межах вузької спеціалізації відбувається не лише за рахунок звуження професійного світогляду майбутнього туристичного менеджера, а й за умов обмеження багажу знань певною сферою застосування його послуг. Проте, разом з цим ми не можемо й наголосувати на якісній підготовці фахівця, який міг би спеціалізуватися майже в усіх ланках міжнародного туризму через неможливість відмежування мінімального об'єму змісту професійних іншомовних знань тих галузей, де майбутній туристичний менеджер сфери міжнародного туризму зможе здійснювати професійні обов'язки.

Необхідність ретельного аналізу існуючих програм підготовки працівників туристичної сфери з урахуванням основних принципів державної національної програми «Освіта» з метою уніфікації основних принципів для розробки концепції, визначення мети, принципів, методів навчання майбутніх туристичних менеджерів, визначення змісту навчання та розробки відповідних посібників, а також, соціальне замовлення суспільства на сучасного мобільного туристичного менеджера значно змістили акценти у вимогах щодо професійної компетентності такого фахівця: нагальною стала потреба у підготовці працівника туристичної сфери, який міг би повноправно конкурувати на європейському й світовому міжнародному ринках праці, вільно оперуючи ДМ двома й більше ІМ. У зв'язку з цим необхідно враховувати роль національних і міжнародних професійних організацій у сфері туристичних послуг щодо формування НПОК. Крім того, слід залучати й критерії міжнародних стандартів ВТО щодо підготовки працівників туристичного менеджменту.

Корегування сучасних вимог потенційних роботодавців до підготовки туристичних менеджерів з навчанням майбутніх фахівців сфери міжнародного туризму в нелінгвістичному ВНЗ відображено через необхідність та доцільність визначення компонентів державного стандарту спеціальності «Туризм» напряму 6.140103, який на цей час ще розроблено не повністю; врахування досвіду провідних західних країн та світових міжнародних тенденцій в іншомовній багатомовній підготовці фахівців туристичної сфери; аналіз існуючих освітньо-професійних програм (ОПП) та освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) спеціальності «Туризм» у порівнянні з нормативними документами ВТО з метою урахування та визначення основних компонентів державного стандарту тощо [2 – 4, 6].

Проте, не зважаючи на самодостатність наукових праць та практичних розробок з формування НПОК, щодо навчання студентів пошуку довідкової інформації, опанування предметних галузей та самостійної роботи в середовищі дистанційного навчання з вихідним кодом Moodle, проблема виведення кінцевого алгоритму системи формування НПОК на сьогодні залишається відкритою. Як засвідчують результати наших досліджень ефективність досвіду полягає у залученні до використання інтерактивних технологій, що підвищує інтенсивність навчання, розвиває творчі здібності студентів.

Перевірка доцільності використання засобів формування НПОК у ДМ як другою ІМ: системи електронних вправ, тестових завдань та презентаційних одиниць відбувається в ході виконання студентами проблемних професійно орієнтованих вправ на аудиторних та позааудиторних заняттях з другою ІМ. Не зважаючи на те, що

зазначені вище проблеми ще потребують оптимізації щодо пошуку шляхів їхнього вирішення, результати контрольних зрізів засвідчують про приріст знань, а відповідно й про якість процесу модернізації формування НПОК в середовищі дистанційного навчання з відкритим вихідним кодом Moodle у ДМ другою ІМ, що носить позитивний характер з огляду на проблему забезпечення сприятливих умов для учіння студентів та спрямовує зміст навчання і самих студентів на потреби майбутньої професійної діяльності.

Висновки... Наукову розвідку присвячено проблемам процесу формування НПОК у ДМ майбутніх туризмознавців. Ми проаналізували концептуально нові орієнтири нелінгвістичних ВНЗ щодо модернізації змісту освіти. Інтегральна якість особистості, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та її специфічні прояви в професійній діяльності нами була представлена через призму поняття НПОК, а її складові було визначено за допомогою аналізу проблем пов'язаних з реалізацією процесу формування НПОК у ДМ.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в розробці системи вправ для формування НПОК у ДМ другою ІМ у майбутніх туризмознавців.

Використана література:

1. Азимов Э.Г. Словарь методических терминов / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб : Златоуст, 1999. – 472 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Програма з англійської мови для професійного спілкування. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
4. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування. – К. : Ленвіт, 2006. – 90 с.
5. Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей: Колективна монографія. / Заг. і наук. ред. Бігич О.Б.– К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – 383 с.
6. Сайт Всесвітньої туристичної організації – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/ru>

Окопная Я. В.

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ ТУРИЗМОВЕДОВ (НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК ПОСЛЕ АНГЛИЙСКОГО)

В статье представлен процесс формирования немецкоязычной профессионально ориентированной компетентности в диалогической речи будущих работников сферы международного туризма; новые концептуальные ориентиры нелингвистических высших учебных заведений по модернизации содержания образования; проанализировано содержание понятий «компетентность» и «компетенция»; коммуникативной компетентностью будущего туристоведа обозначено интегральное качество личности, которое синтезирует в себе общую культуру общения и ее специфические проявления в профессиональной деятельности; определены составляющие коммуникативной компетентности будущих работников сферы международного туризма.

Ключевые слова: диалогическая речь; второй иностранный язык, коммуникативная компетентность, будущий туристоведа, нелингвистическое высшее учебное заведение.

Y. Okopna

THE PROBLEMS OF PROFESSIONALLY ORIENTED COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN DIALOGUE SPEECH FOR FUTURE SPECIALISTS IN TOURISM (GERMAN AFTER ENGLISH)

The article is based on an analysis of the work of foreign and Ukrainian scientists dedicated to The professionally oriented German communicative competence contents' formation in speaking and writing for future specialists in tourism sphere: subject aspects. The characteristic of the theoretical and methodological point of view the objective aspect, which includes areas themes situation of communication, roles, intentions, linguistic and speech means, texts, language skills, geographic and linguistic geographical knowledge, language material, professionally oriented knowledge and professional-oriented language and speech material. The paper presents the process of forming the German professionally oriented competence in dialogue speech for the future specialists in international tourism; new conceptual orientations for non-linguistic higher educational institutions in the educational content modernization have been given; the concept of "competence" have been analyzed; communicative competence for future specialists in tourism as the integral quality of the specialist has been indicated: it synthesizes a common culture of communication and its specific manifestations in the professional activity; the future specialists in international tourism communicative competence components have been defined. The psychological nature of the second foreign language after the first studying can be lit within the professionally oriented foreign language communication aspect, which also determines the rules of communication and laws implemented in the network interactive activities. This interpretation of the process of mastering the German-oriented professional competence in productive types of speech activity allows us to go beyond the concept of classroom and outside the classroom educational autonomy, including the comparison and analysis.

Keywords: dialogical speech; second foreign language, communicative competence, future specialists in tourism, non-linguistic university.

Подано до редакції 29.11.2016.